

การรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร Perception of ASEAN Economic Community of Yasothon Tourism Laborers

ดุษฎี อายุวัฒน์¹ และ ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์²

¹ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โทรศัพท์ 081-9654755 E-mail: dusayu@yahoo.com

² สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โทรศัพท์ 081-2608219 E-mail: c_tnp@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยตามโครงการ “ศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อกำลังแรงงานของจังหวัดยโสธร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เริ่มด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 10 คน ในพื้นที่อำเภอเมืองยโสธร ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ แล้วจึงดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว จำนวน 40 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เช่นกัน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา

ผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ พบว่า แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มองว่าการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นเรื่องของการค้า การลงทุน การทำธุรกิจร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียน และเห็นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว มีแรงงานบางส่วนที่ไม่รู้และไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเลย แต่แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่าจะเกิดผลกระทบจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างแน่นอน สอดคล้องกับผลการศึกษาในเชิงปริมาณที่พบว่า การรับรู้ของแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ส่วนใหญ่เคยได้ยินแต่ไม่เข้าใจว่าคืออะไร (ร้อยละ 72.5) และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีแรงงานบางส่วนที่ไม่เคยรับรู้และไม่เคยได้ยินเลยมากถึงร้อยละ 22.5 ในขณะที่แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวมีระดับการรับรู้ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับสูง และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5 ในอัตราส่วนที่เท่ากัน

คำสำคัญ: การรับรู้ผลกระทบ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว

Abstract

This study is a part of the research project entitled “Study of Impact from ASEAN Economic Community on Yasothon Labor Force”. It was aimed to investigating and analyzing the impact of ASEAN Economic Community (AEC) of tourism laborers in Yasothon province. Research was conducted by Exploratory Mixed

Methods Design. First phase of research started with qualitative research. Qualitative data were collected via in-depth interviews as well as by participatory and non-participatory observations with 10 key informants who were tourism laborers. Purposive sampling was used to select the key informants with suggestion of local experts. Follow with quantitative research, quantitative data were collected via structural interview with 40 samples by purposive sampling with suggestion of local experts. Data analysis was contents analysis by the program of ATLAS.ti for qualitative data and descriptive statistics analysis for quantitative data.

The qualitative results indicated that most of tourism laborers in Yasothon think that AEC was related to commercial, investment, business of ASEAN countries, and remote issue. Some of them never heard or unknown about AEC. But, most of them think AEC will affect them. This correlates to our quantitative investigation which indicates that laborers' perception was unclear about AEC (72.5%). Also, 22.5 percents of them never heard on AEC. The perception in AEC effect was in level of medium and high, 37.5% in each level.

Keywords: perception of impact, ASEAN Economic Community (AEC), tourism laborers

1. บทนำ

ประเทศไทยได้ใช้การพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 50 ปี การพัฒนาประเทศตามแนวทางดังกล่าวทำให้ประเทศเข้าสู่ระบบการผลิตแบบทุนนิยม (Capitalism) หรือตลาดเสรี (Free Market) ทำให้โครงสร้างการผลิตของประเทศเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพเข้าสู่เศรษฐกิจเพื่อการค้า เกษตรกรทำการผลิตเพื่อเศรษฐกิจเพื่อการค้ามากขึ้น เกิดความเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในหลายรูปแบบ ในระดับชุมชนอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลางได้รับการส่งเสริมด้วยมาตรการต่างๆตามนโยบายของรัฐมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการขยายตัวของแรงงานทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคการผลิต และภาคบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาประเทศดังกล่าวเกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงไปของภูมิภาคเนื่องจากในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2510 ในขณะที่ประเทศดำเนินการพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 นั้น ประเทศไทยได้มีส่วนผลักดันให้เกิดประชาคมระดับภูมิภาคที่สำคัญ คือ สมาคมแห่งชาติเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียงใต้หรือ อาเซียน ประเทศไทยเป็น 1 ใน 5 ประเทศสมาชิกที่เป็นผู้ก่อตั้ง ซึ่งประกอบด้วย ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ ตามประกาศปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) [1],[2] การเข้าเป็นสมาชิกประเทศอาเซียนครั้งนั้น ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่สะท้อนถึงการรวมตัวของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเดียวกัน เพื่อมุ่งหวังด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งที่ขณะนั้นบางประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงมีความไม่สงบการเมืองภายในประเทศ ทำให้ภูมิภาคอาเซียนขณะนั้น ซึ่งมีประเทศสมาชิก 8 ประเทศ ตื่นตัวในเรื่องเศรษฐกิจ และนำมาซึ่งความร่วมมือระหว่างกันหลายรูปแบบ เช่น การสร้างสะพานมิตรภาพเชื่อมระหว่างประเทศไทยกับลาว การกำหนดเขตเศรษฐกิจความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศสมาชิก [3]

การรวมกลุ่มในรูปของประชาคมอาเซียน ได้พัฒนาและขยายตัวมาอย่างต่อเนื่อง จากเริ่มแรกที่มีสมาชิกเพียง 5 ประเทศ จนปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศ และเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 ผู้นำอาเซียนได้รับรองเอกสาร “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” เพื่อมุ่งพัฒนาอาเซียนไปสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) และเมื่อการประชุมครั้งที่ 9 ในปี พ.ศ.2546 ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ภายในปี พ.ศ.2563 ซึ่ง 1 ใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน คือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ที่ได้ถูกเลื่อนการดำเนินการให้เร็วขึ้นเป็นภายในปี พ.ศ.2558 โดยมุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่งและสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน ผลของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้ประเทศสมาชิกของประชาคมอาเซียนจะต้องเปิดเสรีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Product Base) ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน ตลอดจนกำลังแรงงาน [1],[3],[4],[5],[6] ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านการเปิดเสรีแรงงาน ในส่วนของแรงงานภาคการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งขณะนี้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพหลักที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมด้านคุณสมบัติวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Mutual Recognition Agreement on Tourism Professionals) ซึ่งข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัตินี้ นักวิชาชีพ ถือเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการแสวงหาจุดยอมรับร่วมกันเรื่องคุณสมบัติของผู้ทำงานด้านบริการในกลุ่มอาชีพบริการการท่องเที่ยวจากประเทศสมาชิก และขณะนี้ได้กำหนดสมรรถนะร่วมสำหรับวิชาชีพท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Competency Standards for Tourism Professionals) เพื่อเป็นมาตรฐานสมรรถนะขั้นต่ำในสาขาที่พักและการเดินทาง รวม 32 ตำแหน่งงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับแรงงานระดับปฏิบัติของไทย โดยเฉพาะตำแหน่งงานในแผนกต้อนรับ (5 ตำแหน่ง) แผนกแม่บ้าน (6 ตำแหน่ง) แผนกอาหาร (7 ตำแหน่ง) ตลอดจนแผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม (5 ตำแหน่ง) [7],[8],[6]

จากการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2015 ที่จะมาถึงในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า คาดว่าน่าจะมีผลกระทบต่อสภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศ ภูมิภาค รวมไปถึงต่อจังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งในภาคอีสานที่แม้จะมีการผลิต

ด้านเกษตรกรรมเป็นฐาน แต่ก็มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น [9] อีกทั้งยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เป็นที่สนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมพอสมควร โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น วัดมหาธาตุ สถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปขจรรัตน์ หรือพระแก้วหยดน้ำค้าง เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ศิลปะสมัยเชียงแสน เป็นพระพุทธรูปบ้านคูเมืองของยโสธร พระธาตุยโสธรหรือพระธาตุอานนท์ อันเป็นพระธาตุรุ่นเก่าที่สำคัญองค์หนึ่งในภาคอีสาน พระธาตุก่องข้าวน้อย อนุสรณ์สถานแห่งความรักของแม่ที่มีต่อลูก โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ อันเป็นโบสถ์ไม้ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก สวนสาธารณะพญาแถน หมู่บ้านทำหมอนขีดบ้านศรีฐาน พระพุทธรูปขจรรัตน์ ตลอดจนงานประเพณีบุญบั้งไฟ ที่เป็นงานประเพณีประจำปีที่สำคัญและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับชาติและนานาชาติ [10],[11] ทำให้ภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรมีการขยายตัว และมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่มีฐานจากวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจึงมีความเป็นไปได้ว่าเมื่อเข้าสู่ช่วงเวลาประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ย่อมมีผลกระทบเกิดขึ้นกับทั้งเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดรวมถึงแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น เพื่อให้สามารถตอบสนองและเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จังหวัดยโสธรจึงให้การสนับสนุนคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการศึกษาวิจัยผลกระทบของการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีต่อแรงงานสามกลุ่มประกอบด้วย (1) แรงงานภาคการเกษตรซึ่งเป็นฐานการผลิตหลักของจังหวัดยโสธร ซึ่งแยกย่อยเป็น 3 กลุ่ม คือ แรงงานเกษตรปลูกข้าวหอมมะลิ แรงงานเกษตรปลูกยางพารา และแรงงานเกษตรผลิตปลุกมันสำปะหลัง (2) แรงงานภาคอุตสาหกรรม และ (3) แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่นำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจังหวัด และการบริหารจัดการแบบ บูรณาการเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของแรงงานด้านบริการการท่องเที่ยว (Tourism Laborers) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยดังกล่าวเท่านั้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร

3. การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และแนวทางการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน และคณะ [12] ได้เสนอแนวทางการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์ด้านนโยบายและกลไกเงื่อนไขระดับภูมิภาคของอาเซียนและประเทศสมาชิกที่ควรจะเป็นในช่วงปี 2550 – 2563 จำนวน 8 ยุทธศาสตร์ คือ (1) การทำให้ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียนเป็นตลาดแรงงานที่ขยายตัวและยืดหยุ่นด้วยกำลังแรงงานที่มีผลิตภาพ (2) การมีนโยบายระดมทุน

มนุษย์ระดับภูมิภาค (3) ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนระดับภูมิภาคในการส่งเสริมผลิตภาพกำลังแรงงานบนฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพกำลังแรงงานให้ได้ผลิตภาพที่ใกล้เคียงกันระหว่างชาติสมาชิก (4) ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนในการในการยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของกำลังแรงงานอาเซียน (5) วิสัยทัศน์สู่การเป็นภูมิภาคแห่ง Good Practice ด้านมาตรฐานความปลอดภัยในการทำงาน (6) คุณภาพชีวิตของกำลังแรงงานที่มีส่วนร่วมในตลาดแรงงานหลังเกษียณอายุ (7) วิสัยทัศน์สู่การที่อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ปราศจาก Worst Form of Labour ภายในปี 2563 และ (8) การสร้างเสริมทัศนคติด้านการเป็นประชาคมอาเซียนที่มีคุณค่าความเป็นมนุษย์ พร้อมกันนั้น ได้เสนอให้กระทรวงแรงงานยกระดับบทบาททั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ตลอดจนการกระตุ้นรัฐมนตรีแรงงานอาเซียนในการลดช่องว่างการพัฒนากำลังแรงงานที่มีอยู่ในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค สอดคล้องกับกับผลการวิจัยของ ครรชิต พุทธิโกษา [13] ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าความจำเป็นประการหนึ่งของการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ ให้แรงงานไทยมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ โดยเน้นที่การศึกษาความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงาน การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมให้ทันสมัยและตรงตามมาตรฐานสากล รวมถึงการพัฒนาฐานข้อมูลสถิติความต้องการแรงงาน ของภาคเอกชนตามสายวิชาชีพ ตลอดจนการปรับปรุงมาตรฐานสินค้าและบริการของไทย และการสร้างความเชื่อมั่นในระบบตรวจสอบมาตรฐานของไทย

ในอีกด้านหนึ่ง สำหรับแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม [14] ชี้ว่าประเทศไทยควรมีแนวทางการเตรียมความพร้อมทั้งสามภาคส่วน คือ การเตรียมตัวของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยในส่วนของภาครัฐ ควรมีบทบาทในการเร่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแก่ประชาชนอย่างจริงจัง มีการดำเนินงานโดยประสานความร่วมมือภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในลักษณะองค์รวม เป็นผู้ชี้แนะทิศทางการพัฒนาภาคการผลิตของไทยสู่การผลิตเชิงนวัตกรรมเพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขัน มีมาตรการและนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ เร่งจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ภาคธุรกิจและผู้ประกอบการไทยที่ไปลงทุนในประเทศอาเซียน เพิ่มงบประมาณในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ดำเนินนโยบายการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างจริงจังและเร่งด่วน โดยทำให้การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นวาระแห่งชาติด้วยการทำแผนพัฒนาควบคู่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และภาครัฐต้องเสริมสร้างบรรยากาศและปัจจัยที่เอื้อต่อการลงทุนในประเทศไทย ด้านการเตรียมความพร้อมของภาคธุรกิจเอกชน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดการบริหารจัดการใหม่เพื่อใช้ประโยชน์จากการที่ปัจจัยการผลิตต่างๆสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี เร่งสร้างธรรมาภิบาลในธุรกิจเอกชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากนักลงทุนต่างชาติในวาระที่อาเซียนจะกลายมาเป็นตลาดเดียว ควรสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับภาคเอกชนอื่นๆทั้งในและต่างประเทศ ต้องเร่งสร้างความเข้มแข็งของกิจการโดนศึกษาข้อมูลพฤติกรรมของผู้บริโภคตลาดอาเซียนอย่างลึกซึ้ง พัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ตลอดจนต้องลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างจริงจัง โดย

สร้างพนักงานให้มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาคและระดับสากล ส่วนการเตรียมความพร้อมของภาคประชาชน ประกอบด้วยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และข้อตกลงจากการกระทำของรัฐ มีความตื่นตัวในการศึกษาหาความรู้ ข้อมูล และเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดในลักษณะที่มีความเป็นพลวัตสูง ตลอดจนสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่ออาเซียนและประชาชนของประเทศอาเซียนอื่น

ในขณะที่ประภัสสร เทพชาตรี [15] ตั้งข้อสังเกตว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่ได้ตั้งเป้าหมายว่าจะเป็นตลาดร่วมในปี พ.ศ.2558 นั้น หากพิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่า ตลาดร่วมอาเซียนจะเป็นตลาดร่วมที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจาก มีแค่การเปิดเสรีเฉพาะการค้าและบริการ ในขณะที่การเคลื่อนย้ายทุนและแรงงานยังมีข้อจำกัดอยู่ รวมถึงปัญหาช่องว่างระหว่างประเทศรวยและจน ประเทศอาเซียนยังมองประเทศสมาชิกอื่นเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจ ทำให้มีปัญหาในการบูรณาการทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง ดังนั้น จึงควรมีการผลักดันให้อาเซียนพัฒนาไปเป็นตลาดร่วมอย่างสมบูรณ์ รวมถึงเตรียมการให้ภาคประชาชนมีความรู้ และสนับสนุนให้มีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดตั้งประชาคม โดยให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างจริงจัง

จะเห็นได้ว่างานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนข้างต้น ล้วนแต่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเร่งสร้างความตื่นตัวในการศึกษาหาความรู้ ข้อมูล และเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตลอดจนเร่งให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างจริงจังซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นการศึกษาต่อยอดข้อเสนอจากงานวิจัยดังกล่าว

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เริ่มด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพจากนั้นจึงทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแรงงานภาคการเกษตร แรงงานภาคอุตสาหกรรม และแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร รวมทั้งสิ้น 250 คน แบ่งเป็น ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 50 คน และใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 200 คน อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะการวิจัยในกลุ่มแรงงานด้านบริการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยมีรายละเอียดวิธีการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วยพนักงานนวดแผนไทยและพนักงานโรงแรมในพื้นที่อำเภอเมืองยโสธร รวม 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ สำหรับการตรวจสอบความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการไตรภาคีต่างแหล่งข้อมูล (Data Source Triangulation) กระทำโดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลในหลายแหล่งข้อมูลกระจายกันไปตามพื้นที่ตำบลและหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องหลายครั้งในแต่ละวันของการเก็บข้อมูล มีการสอบถามข้อมูลด้วยการถามคำถามเดิมในเวลาที่แตกต่างกัน การถามคำถามซ้ำเพื่อย้ำและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล การปรับคำถามใหม่ในการสัมภาษณ์ และการสมมติ

เหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงทรรศนะของตนเองมากที่สุด รวมทั้งตรวจสอบจากบันทึกภาคสนาม (Field Note) แบบวันต่อวัน เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อนของข้อมูล การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ตลอดจนการให้ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ คือ เจ้าของกิจการ ผู้นำชุมชน/ผู้อาวุโส เลขานุการหอการค้าจังหวัด ยโสธร ตลอดจนเจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ยโสธร ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา จนแน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ [16],[17],[18]

สำหรับประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าว เฉพาะที่เกี่ยวกับการรับรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย ความหมายของคำว่า “อาเซียน” “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” และ “AEC” ตามความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย ประสบการณ์และการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สื่อและแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่กลุ่มเป้าหมายใช้หรือเคยใช้ การคาดการณ์ผลกระทบจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การเตรียมตัวหรือเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตลอดจนความต้องการให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือหรือเยียวยาในกรณีที่มีผลกระทบจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในส่วนของ การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์กับแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว จำนวน 40 คน ประกอบด้วย พนักงานบริการอาหารและเครื่องดื่มในโรงแรม พนักงานสนามกอล์ฟค่ายบดินทรเดชา พนักงานจำหน่ายสินค้าและบริการในพื้นที่ถนนคนเดินบ้านสิงห์ท่า ในพื้นที่อำเภอเมืองยโสธร และแรงงานผู้ผลิตของที่ระลึก (หมอนซิด) ในพื้นที่ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดิว จังหวัดยโสธร ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เช่นกัน สำหรับศึกษาในประเด็นที่ครอบคลุมการรับรู้เกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีต่อแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผ่านการหาคุณภาพโดยการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและการทดลองใช้ และเมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.91

สำหรับประเด็นคำถามในการวิจัยเชิงปริมาณเฉพาะที่เกี่ยวกับการรับรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ การรับรู้ผลกระทบเกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อกำลังแรงงานจังหวัดยโสธร มีข้อความถามเกี่ยวกับการรับรู้ของแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ (1) การเคยได้ยินข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (2) สื่อที่ทำให้รับรู้การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (3) ความคิดเห็นว่าการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะก่อให้เกิดผลอย่างไรต่อกำลังแรงงานของจังหวัดยโสธร และ (4) ผลกระทบที่แรงงานคาดว่าจะได้รับจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จำนวน 4 ข้อใหญ่ โดยใน 3 ข้อแรกใช้ข้อความแบบเลือกตอบ สำหรับข้อที่ 4 ที่เป็นข้อความผลกระทบที่แรงงานคาดว่าจะได้รับจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีข้อความถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จำนวน 18 ข้อย่อย เป็นข้อความแบบมาตราส่วนประเมินการรับรู้ จำแนกเป็น 2 ระดับ คือ ใช่ (1 คะแนน) และไม่ใช่ (0 คะแนน) ทั้งนี้ หากแรงงานรับรู้กับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ต้องทำในส่วนของผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ โดยข้อความแบบมาตราส่วนประเมินการรับรู้ผลกระทบที่คาดว่าจะ

ได้รับ จำแนกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย น้อยที่สุด (1 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) มาก (3 คะแนน) และมากที่สุด (4 คะแนน)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS

5. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว จำนวน 10 ราย ประกอบด้วย พนักงานนวดแผนไทย จำนวน 7 ราย และพนักงานโรงแรม จำนวน 3 ราย โดยช่วงอายุของแรงงานในสถานประกอบการนวดแผนไทย อยู่ระหว่าง 45 – 55 ปี ส่วนแรงงานในโรงแรม อยู่ระหว่าง 25 – 35 ปี สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า แรงงานในภาคบริการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดยโสธร และอาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงกับที่ตั้งของสถานประกอบการ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นหรือพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งที่ทำมาก่อนและมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่อื่นก่อนมาเป็นแรงงานในพื้นที่จังหวัดยโสธร มีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี แรงงานที่ทำงานนวดแผนไทย ส่วนใหญ่แล้วมีระดับการศึกษาเพียงประถมศึกษา มีบางคนเท่านั้นที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนแรงงานในโรงแรมส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีบางส่วนจบปริญญาตรี ในส่วนของการเข้าสู่ตำแหน่งงานในสถานประกอบการทั้งสองกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่ใช้การสมัครเข้ามาทำงานด้วยตัวเอง หลังจากที่ได้เห็นประกาศ มีบางส่วนที่มาสมัครด้วยตัวเองแต่มีญาติแนะนำมา และส่วนใหญ่ที่เลือกอาชีพการเป็นแรงงานในสถานประกอบการเป็นอาชีพหลักเพราะมีรายได้ที่มั่นคง ส่วนอาชีพการทำนาเป็นอาชีพรอง ด้านรูปแบบการทำงาน พบว่า มีลักษณะเหมือนกันคือเป็นงานด้านการให้บริการและต้องมีทักษะ เช่น แรงงานนวดแผนไทยต้องใช้ทักษะและการฝึกฝนต้องผ่านกระบวนการอบรมและมีใบประกอบวิชาชีพในการทำงาน และผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานก่อนจะมาทำงาน โดยแรงงานนวดแผนไทยนั้นได้รับการฝึกอบรมมาจากหลายหน่วยงาน เช่น ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดยโสธร หรือไปศึกษาดูงานที่หน่วยงานนวดแผนไทยจัดอบรม และต้องมีการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานโดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานด้วย ในส่วนของแรงงานบริการในโรงแรม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจัดอบรมให้พนักงาน (In-house Training) ของตน

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเมืองยโสธรและอำเภอป่าดิว พบว่า แรงงานส่วนใหญ่มีสถานะเป็นสมาชิกครัวเรือนมากที่สุด รองลง คือ เป็นคู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 42.5 และ 30.0 ตามลำดับ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายโดยคิดเป็นร้อยละ 75.0 และ 25.0 ตามลำดับ โดยอายุของแรงงานส่วนใหญ่มากกว่า 46 ปีขึ้นไป รองลงมา คือ อายุระหว่าง 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.5 และ 20.0 ตามลำดับ และส่วนใหญ่สมรสและอยู่กับคู่สมรส รองลงมา คือ เป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 65.0 และ 27.5 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงสถานภาพทางการทำงาน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ทำงานเป็นพนักงานทั่วไป (โรงแรม) รองลงมาคือ พนักงาน

นวด และลูกจ้างร้านค้า (ร้านค้าของชำ ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร และร้านกาแฟ) โดยคิดเป็นร้อยละ 45.0 32.5 และ 22.5 ตามลำดับ และพบว่าอายุในการทำงานของแรงงานนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.5 ทั้งนี้ แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว มีตำแหน่งงานเป็นลูกจ้างหรือพนักงานแผนกธุรการ รองลงมา คือ ลูกจ้างและพนักงานแผนกขาย คิดเป็นร้อยละ 45.0 และ 37.5 ตามลำดับ

2. การรับรู้เกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เมื่อพิจารณาถึงการรับรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจากการวิจัยเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิบคนดังกล่าว พบว่า แรงงานส่วนใหญ่มองว่าการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นเรื่องของการค้า การลงทุน การทำธุรกิจร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียน และส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ตลอดจนมีแรงงานบางส่วนที่ไม่รู้และไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือได้ยินครั้งแรกเมื่อผู้สัมภาษณ์เข้าไปเก็บข้อมูลและขอสัมภาษณ์ นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนนั้น ส่วนใหญ่รับรู้จากสื่อมวลชน เช่น รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ การอ่านหนังสือพิมพ์ และจากที่บุตรหลานที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าให้ฟังจากการไปโรงเรียน แต่ก็ไม่ได้สนใจเท่าที่ควร

ทางด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดยโสธร พบว่า แรงงานส่วนใหญ่คิดว่าจะเกิดผลกระทบแน่นอน และคิดว่ามีทั้งผลดีและผลเสียต่อประเทศ แต่อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่คิดว่าน่าจะเป็นผลดีต่อจังหวัดมากกว่าผลเสีย ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดดีขึ้น เพราะมีการขยายการลงทุนในต่างจังหวัดมากขึ้น และคิดว่าน่าจะมีโอกาสในการทำงานในพื้นที่ใกล้บ้านมากขึ้น รวมถึงโอกาสในการไปทำงานต่างประเทศถ้าสามารถไปต่างประเทศได้อย่างเสรี ในทางตรงกันข้ามแรงงานบางส่วนก็มองว่าอาจจะทำให้มีผลกระทบด้านที่เป็นผลเสีย คือ การถูกแย่งงานในอนาคตที่มีการอพยพเข้ามาของแรงงาน และที่ตามมาคือปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวที่จะให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ/เยียวยาในกรณีที่มีผลกระทบจากประชาคมอาเซียน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ต้องการให้จังหวัดให้ความรู้กับแรงงานทุกคนที่อยู่ในจังหวัดและทุกภาคส่วนทุกภาคการผลิต เพราะที่ผ่านมาแรงงานไม่ค่อยได้รับข้อมูลจากหน่วยงานอื่นนอกจากการรับรู้ข้อมูลจากทางรายการโทรทัศน์และจากหน่วยงานที่ตนเองสังกัด ทั้งนี้ ยอกายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจในเรื่องของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้ถูกต้อง เพราะส่วนที่รู้ก็ยังไม่รู้ไม่ลึกซึ้งและไม่เข้าใจในรายละเอียดและผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งต่อประเทศไทย และจังหวัดยโสธร เพื่อเตรียมความพร้อมและตั้งรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

เช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์การรับรู้ผลกระทบการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรจากการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า แรงงานส่วนใหญ่รับรู้และเคยได้ยินข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแต่ยังไม่เข้าใจว่าเป็นอย่างไรและจะมีผลกระทบอย่างไร คิดเป็นร้อยละ 75.2 แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่ามีแรงงานในภาค

บริการการท่องเที่ยวบางส่วนที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 22.5 ในขณะที่แรงงานที่รู้และได้ยินตลอดจนสามารถอธิบายให้คนอื่นทราบรายละเอียดได้นั้นมีเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้น ส่วนใหญ่แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจากรายการโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 49.2 รองลงมา คือ จากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาถึงการคาดการณ์ถึงเกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะมีต่อแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่คาดการณ์ว่าจะมีผลกระทบแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาคือ คาดการณ์ว่าจะไม่มีผลกระทบ คิดเป็นร้อยละ 40.0

เมื่อวิเคราะห์ถึงระดับการรับรู้เกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร พบว่า แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ผลกระทบในระดับปานกลางและระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 37.5 เท่ากัน มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่รับรู้ระดับผลกระทบในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 25.0 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว

ระดับการรับรู้	ร้อยละ
ระดับต่ำ (น้อยกว่า 6 คะแนน)	25.0
ระดับปานกลาง (ระหว่าง 7-13 คะแนน)	37.5
ระดับสูง (มากกว่า 14 คะแนน)	37.5
รวม	100.0 (40)
Mean	10.1
S.D	6.4

การวิเคราะห์ระดับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร พบว่า ส่วนใหญ่คาดการณ์ว่าจะมีผลกระทบในระดับปานกลาง โดยคิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา คือ คาดการณ์ว่าจะมีผลกระทบในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 32.5 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยว

ระดับผลกระทบ	ร้อยละ
ระดับต่ำ (ระหว่าง 0-26 คะแนน)	32.5
ระดับปานกลาง (ระหว่าง 27-52 คะแนน)	62.5
ระดับสูง (มากกว่า 53 คะแนนขึ้นไป)	5.0
รวม	100.0 (40)
Mean	29.7
S.D	19.5

เมื่อพิจารณาในส่วนของการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร พบว่า ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ เท่านั้น กำลัง

แรงงานส่วนใหญ่ยังมองว่าเรื่องการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นเรื่องที่ไกลตัวและยังไม่ถึง จึงคิดว่ายังไม่ได้เตรียมการอะไรเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความรู้เกี่ยวกับข้อตกลงยอมรับร่วมด้านคุณสมบัติวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Mutual Recognition Agreement on Tourism Professionals: MRA) ใน 32 ตำแหน่งงานภาคบริการการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะป็นงานในแผนกต้อนรับ 5 ตำแหน่ง งานแผนกแม่บ้าน 6 ตำแหน่ง งานแผนกอาหาร 7 ตำแหน่ง และงานแผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม 5 ตำแหน่ง ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับแรงงานระดับปฏิบัติทั้งสิ้น กลับพบว่าแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรไม่ทราบข้อมูลดังกล่าวเลยและไม่คิดว่าจะมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพของตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะเป็นภาพสะท้อนของความรู้เรื่องราวที่กำลังจะเกิดขึ้นในวิชาชีพของตนเอง

6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทความนี้มุ่งชี้ให้เห็นถึงการรับรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยตามโครงการ “ศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อกำลังแรงงานของจังหวัดยโสธร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรส่วนใหญ่มองว่าการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นเรื่องของการค้า การลงทุน การทำธุรกิจร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียน และเห็นว่า เป็นเรื่องที่ไกลตัว มีแรงงานบางส่วนที่ไม่รู้และไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเลย แรงงานมากถึงร้อยละ 72.5 เคยได้ยินแต่ไม่เข้าใจว่าคืออะไร และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีแรงงานบางส่วนที่ไม่เคยรับรู้และไม่เคยได้ยินเลยมากถึงร้อยละ 22.5 นอกจากนี้ แรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่า จะเกิดผลกระทบจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างแน่นอน โดยมีระดับการรับรู้ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับสูงและระดับปานกลางรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 75.0 หรือสามในสี่เลยทีเดียวของกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่เดียวกันระดับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวในระดับสูงและระดับปานกลางรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 67.5 หรือมากกว่าสองในสามของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นภาพของการขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมไปถึงความรู้ด้านตำแหน่งงานตามข้อตกลงยอมรับร่วมด้านคุณสมบัติวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (MRA) ของแรงงานภาคบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงประมวลเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจังหวัดยโสธรเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สรุปได้ดังนี้

(1) เร่งเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) กับประชากรทุกภาคส่วนของจังหวัด เพื่อความเข้าใจในสถานการณ์อย่างชัดเจน และลดความวิตกกังวลที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างคือ การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(2) กำหนดทิศทางของจังหวัดยโสธรให้ชัดเจน เพื่อบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วนไปในทิศทางเดียวกัน

(3) จัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ตามความต้องการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่เพียงแต่การพัฒนาทักษะฝีมือในเชิงลึก แต่ยังต้องพัฒนาความสามารถในการให้บริการ และ ความตั้งใจมุ่งมั่นกับการทำงาน เพื่อผลสัมฤทธิ์ของงาน

(4) การเตรียมการด้านภาษาต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารให้ครอบคลุมกับกลุ่มที่จะเข้ามาเพื่อการค้า และการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการทำงานในต่างประเทศของแรงงานมือของจังหวัดที่จะออกไปทำงานในประเทศกลุ่มอาเซียนด้วย

(5) พัฒนากลไกเฝ้าระวังทางสังคมและวัฒนธรรม การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเชื่อว่าจะทำให้เกิดการไหลเวียนของกลุ่มคนที่เป็นแรงงาน นักท่องเที่ยว ตลอดจนเกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมของประเทศภายในกลุ่มอาเซียน และ ประเทศผู้เป็นคู่ค้าสำคัญ ดังนั้นปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจนำมาซึ่งสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่อาจเป็นความเสี่ยงต่อสังคมของจังหวัดยโสธร จึงควรมีการพัฒนาเฝ้าระวังการดูแล เฝ้าระวังปัญหาสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

นอกจากนี้ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเตรียมการรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดยโสธรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดย

(1) ควรเร่งรัดการจัดทำและผลักดันยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา กำลังแรงงานให้ทุกภาคส่วนในจังหวัดมีส่วนร่วมในการเร่งพัฒนาสมรรถนะให้ได้มาตรฐานไม่น้อยกว่าที่ (Mutual Recognition Agreement: MRA) สำหรับวิชาชีพที่กำหนด และมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ เพื่อให้สามารถใช้ความได้เปรียบด้านสมรรถนะแรงงาน มาก่อให้เกิดข้อได้เปรียบจากการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(2) บูรณาการจัดทำหลักสูตรสำหรับฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพแรงงานทุกภาคส่วนเพื่อให้สามารถเข้าสู่การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างเหมาะสม

(3) สถานศึกษาภายในจังหวัดควรมีบทบาทในการทบทวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะเชิงลึก ด้านทักษะฝีมือ และทักษะภาษา อันเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการลงนามในข้อตกลงยอมรับร่วมด้านคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพหลักของอาเซียน (Mutual Recognition Agreement: MRA) โดยเฉพาะ 32 ตำแหน่งงานของงานในภาคบริการการท่องเที่ยว และควรกำหนดให้ผู้จบการศึกษาต้องมีความสามารถทางภาษาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 3 ภาษา

7. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยตามโครงการ “ศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อกำลังแรงงานของจังหวัดยโสธร” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากจังหวัดยโสธร ประจำปีงบประมาณ 2555

8. การอ้างอิง

- [1] ประภัสสร เทพชาตรี. (2554). **โครงการอาเซียนศึกษาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [2] กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). **แผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (3 เสา)**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการต่างประเทศ.
- [3] กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). **กฎบัตรอาเซียน**. (ออนไลน์) ค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2555, www.mfa.go.th/web/2775.pfm.
- [4] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2555). **AEC Fact Book**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี : ศูนย์บริการข้อมูลเศรษฐกิจอาเซียน.
- [5] Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). (2009). **Roadmap for an ASEAN Community 2009-2015**. Jakarta : ASEAN.
- [6] _____. (2011). **Association of Southeast Asian Nations**. (online). retrieved April 25, 2012, www.Asean.org
- [7] กระทรวงพาณิชย์. (2551). **ASEAN Economic Community: AEC ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงพาณิชย์.
- [8] ชนพฤกษ์ ชามะรัตน์. (2555). **รู้จักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. เอกสารประกอบการบรรยายในการสัมมนาเตรียมความพร้อมอย่างไรให้ได้ประโยชน์จาก AEC จัดโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2555 ณ โรงแรมเจริญศรีไฮเทล จังหวัดอุดรธานี.
- [9] สำนักงานสถิติจังหวัดยโสธร. (2554). **ข้อมูลจังหวัดยโสธรประจำปี 2554 (ไตรมาสที่ 3)**. ยโสธร: สำนักงานสถิติจังหวัดยโสธร.
- [10] จังหวัดยโสธร. (2555). **เว็บไซต์จังหวัดยโสธร**. (ออนไลน์) ค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2555, www.yasothon.org.
- [11] กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2555). **ข้อมูลสถิติที่สำคัญของจังหวัดและดัชนีชี้วัดจังหวัดบูรณาการ (สำหรับประชาชนทั่วไป)** (ออนไลน์) ค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2555, www.moi.go.th
- [12] พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ. (2550). **การเพิ่มผลผลิตภาพกำลังแรงงานอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- [13] ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). **กรอบประเด็นการวิจัยของประเทศไทยให้พร้อมรับสถานการณ์การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- [14] จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. (2555). **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. นนทบุรี : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สาขา 4.
- [15] _____. (2555). **ประชาคมอาเซียน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- [16] ชาย โพธิสิตา. (2547). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัย มหิดล.
- [17] Creswell, J.W. and Plano-Clark, V.L. (2007). **Design and Conducting Mixed Methods Research**. New York: SAGE.
- [18] สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.